

Laura Imai Messina

De verborgen kleuren van het leven

Vertaald uit het Italiaans door Saskia Peterzon-Kotte

SIGNATUUR

2022

DEEL 1

灰桜 *Asgrijs en kersenbloesemroze*

En op sommige ogenblikken, die bijzondere sensatie dat niets verloren is gegaan; – niets gaat verloren.

YANNIS RÍTSOS

Van verschillende, toch al volmaakte kleuren die excelleren als je ze naast hun directe tegenpool ziet... blauw gekoppeld aan geel, groen gekoppeld aan rood, want elke kleur is beter te onderscheiden als hij tegenover zijn tegenpool staat en niet naast een willekeurige andere kleur die erop lijkt.

LEONARDO DA VINCI

1

Wie haar dochter was, openbaarde zich aan Kaneko Yoshida op een ochtend in mei, toen de kleine een paar weken oud was. In een straatje in de wijk Kagurazaka in Tōkyō was het verblindend groen, en de theeblaadjes hadden zich allemaal verzameld in de *kanji* van *shinryoku* 新緑: het nieuwe, felste groen van het jaar.

De moeder was in vervoering aan het kijken hoe ze op het bed lag te spelen, toen ze een stem bij de voordeur hoorde: de buurvrouw kwam kleine, zojuist gestampte *mochi* brengen als geschenk. Ook al was haar echtgenoot daar en waren haar ouders elders in huis, het zou onbeleefd overkomen als ze niet naar haar toe ging om haar te bedanken. Kaneko liep de kamer uit en liet Mio achter, die kraaide van pret om dat kleine gelukje, het in de zon bewegen van haar voetjes en handjes.

Maar toen de vrouw enkele ogenblikken later terugkeerde, was daar midden op het bed niets meer te zien. Alles was stil.

Kaneko's lijf stond in één klap in de hoogste versnelling. Een ervaring die ze in de jaren daarna zou omschrijven als iets wat in de buurt kwam van een reis in de tijd.

In de daaropvolgende dertig minuten, die bestonden uit gespannen rennen en schreeuwen, waren ze er allemaal van overtuigd dat het meisje ontvoerd was: het raam stond open, het gordijn bolde op als een zeil in de wind. Oma Yōko haastte zich naar buiten, met korte pasjes door haar kimono; opa Mamoru keek haar bij de deur na terwijl ze zich buiten adem naar de *kōban* begaf. Mio's vader werd gek van angst. Zonder een woord te zeggen begon hij het huis binnenstebuiten te keren. Hij gooide de stoffen die op een stapel op het bed lagen in de lucht, maakte ladden en kasten open en keek onder het tafeltje in de keuken. Het leek wel of hij een long kwijt was, of zijn milt.

De hele wijk werd meegeslept in de opwinding van de zoektocht: de vrouwen sleurden hun echtgenoten uit de winkels en de werkplaatsen, en de wijkagent werd erbij geroepen omdat hij onmiddellijk moest ingrijpen: er was een baby weggegrist bij de moeder! Snel, achter die vrouw aan van wie iemand in het voorbijgaan een schaduw achter een deur had gezien! Op zoek naar die kerel die snel was weggeglip aan het eind van de hoofdstraat van Kagurazaka! Shimizu-san had hem gezien, ja, en ook Abe-san had een verdacht type bespeurd achter die plataan, nee, achter die eik! In de algehele opschudding die de huizen van de buurtbewoners in rep en roer bracht, renden de jongetjes door de straat. Ze konden geen onderscheid maken tussen opwinding en angst. Voor hen leek het wel een feestje.

Maar Mio's moeder legde zich niet neer bij het idee dat ze haar dochtertje niet meer kon vinden waar ze haar had achtergelaten.

Zoals je steeds maar weer naar je huissleutels blijft zoeken in dezelfde tas die je al honderd keer overhoop hebt gehaald, ging Kaneko telkens terug naar de plek waar ze het kind kort daarvoor had neergelegd. Ze zag weer voor zich hoe ze midden op het bed had liggen spelen, terwijl het metalen wasrek aan het raam heen en weer bewoog zodat er koperen flitsen door de kamer schoten.

In tranen wierp Kaneko zich op de grond, verpletterd door het gewicht van een verdriet dat zo gigantisch was dat het bijna monsterlijk leek.

Precies op dat moment bespeurde ze een beweging tussen de stoffen die ze zo vaak had verplaatst. Het leek niet de wind, maar iets levends wat zich verroerde. De kat misschien? Nee, de kat lag op de veranda in het zonnetje.

De moeder boog voorover.

Het leek net of er op de grond aan het voeteneind van het bed een fraaie volle bloem lag, met bloemblaadjes van linnen, hennep en zijde en in het hart iets wat volkomen nieuw was.

Vertraagd, op de onverklaarbare manier waarmee je de oplossing van een dilemma voor je uit schuift, stak Kaneko uiteindelijk

haar vingers uit. Ze grabbelde zachtjes tussen de slippen van het rozenknopje.

En daar lag haar dochter.

Ze sliep. Haar ogen gesloten, bezielde door nauwelijks waarneembare schokjes: Mio was in haar droom aan het oefenen met kijken, zoals honden met hun poten imiteren hoe ze rennen. Wat ze vooral observeerde waren de kleuren, de verschillende vlekken die zich nog een heel eind voorbij de fysieke capaciteit van haar pupillen bevonden.

De vrouw bleef roerloos liggen, verstomd. Hoe was het mogelijk dat het meisje niet wakker was geworden in de paniek van de zoektocht? En hoe kon het dat zijzelf was opgestaan en het beddengoed en de stoffen had verplaatst zonder haar te vinden? Hoe was het mogelijk dat niemand op haar was getrapt? Dat ze niet had gehuild toen ze viel? Een ontvoering die zomaar was afgebroken? Waarom?

Ze nam haar dochter in haar armen en legde haar weer op haar plek. Ze liep stilletjes de kamer uit om de mensen in te lichten die nog op straat aan het schreeuwen waren; de politieagent, vergezeld van een kleine menigte, aangevoerd door oma Yōko, die op het punt stond weer naar huis te gaan; opa Mamoru, die nog steeds bewegingloos op de drempel stond.

Sindsdien, na wat ze zich zouden herinneren als de Grote Schrik, legden ze Mio altijd in een wiegje, omringd door wandjes van heel dun hout en stro. En de moeder begon het meisje te bekijken met die mengeling van bewondering en argwaan die ze nooit meer van zich af zou kunnen schudden.

Wie was haar dochter?

Mio was geboren tussen de kimono's, midden in de hectiek van een ochtend in november.

Die dag was het een komen en gaan van kinderen geweest vanwege het *shichi-go-san*-feest, waarvoor ze allemaal gehuld waren in stoffen die versierd waren met valken, helmen, rinkelbelletjes en pioenrozen. Er werd een bruiloft gehouden in de tempel van Akagi, en de geverfde stoffen van haar opa waren een kleurexplo-

sie op de huid van de bruid. Het leven van Mio's familie draaide volledig om stoffen, verven en traditionele motieven die op de *shiomuku*, de trouwkimono's, werden geschilderd.

Het was een groot feest en tegelijkertijd een enorme marteling.

Mio's moeder kneep al vierentwintig uur, met steeds kleinere tussenpozen, in een zakdoek die ze in haar vuisten hield. Ze klemde een tot een vierkant gevouwen handdoek tussen haar tanden, die ze alleen losliet om tussen de weeën door grote happen *onigiri* naar binnen te werken.

Beetje bij beetje lekte het bloed op de stoffen, zonder dat iemand een woord zei. Het werd opgenomen door de stam van de bloeiende kersenboom die op een kimono was geschilderd die al jaren was afgedankt. Mio's oma herinnerde zich dat ze hem als meisje elk voorjaar had aangehad. Ze had hem met opzet uitgekozen: de stof van die kimono kende de liefde, de haast.

Het was een familietraditie die ieder ander bizar (of zelfs ronduit weerzinwekkend) zou hebben gevonden, maar die al minstens drie generaties lang werd doorgegeven door de vrouwen van de familie Yoshida. De bevalling moest namelijk plaatsvinden op afgedankte kleren, die bekleet moesten blijven tot aan de dood; volgens het ritueel moesten de besmeurde kledingstukken samen met de vrouw worden verbrand.

De klok had slechts één minuut geleden vier uur geslagen toen de schreeuw klonk. Snel verscheen de ivoorkleur van de handdoek op het toneel en klonk die belachelijke aankondiging ('het meisje wordt geboren'), wat een bewijs en een voorspelling in één was.

Toen de kleine uit de gespannen buik van de moeder werd gehaald, werd ze naast een katoenen doek gelegd in een tint die ze aanduiden met *hai-zakura* 灰桜, asgrijs en kersenbloesemroze.

In die kleur – zo fluisterden de drie vrouwen die bij de bevalling aanwezig waren: de moeder, de oma en de vroedvrouw – zaten het leven en ook de dood. Het begin en het einde.

Mio, die nog niet in staat was om het gepruttel van gedempte stemmen te horen, nam niettemin alles in zich op. As en kersen-

bloesem, zou ze op een dag denken, en vanaf die dag zou ze er voor altijd rotsvast van overtuigd zijn: dat betekent het om op de wereld te komen.

Toen Mio geboren werd, maakten de donshaartjes die haar zicht belemmerden haar rustig.

‘Het is een heel bedaard meisje,’ pochte haar moeder. ‘s Nachts slaapt ze wel tien uur achter elkaar en overdag nog eens minstens zes uur.’

Kaneko hield haar naast zich in haar wiegje terwijl ze zelf de stof bewerkte of de *shiomuku* strak om het lijf van de jonge bruiden trok. Ze bond haar op haar rug als ze boodschappen ging doen, als ze schoonmaakte of kookte, en als ze thuis gasten ontving. Mio, vastgeplakt aan haar moeder, bleef aandachtig naar niets kijken. Leven leek haar al een behoorlijke inspanning.

Over het algemeen lag het meisje aan de borst, of ze sliep; ze huilde heel weinig, alleen om aan te geven dat ze nog honger had of dat er wat lucht dwarszat in haar keel.

Maar de transformatie kwam toen het kind begon te kijken. Ze kon absoluut nog geen vormen onderscheiden, slechts de veelkleurige schaduwen die zich langs haar beperkte horizon bewogen. Maar dat was voldoende om ervoor te zorgen dat Mio op eens, alleen op die momenten, haar stem verhief. Het waren nog geen hele woorden, maar slechts klanken. Ze ging de kleur *binnen*, ze reageerde fysiek op de dingen waaraan ze pas op een dag, veel later, een naam aan zou kunnen geven.

En je kon er zeker van zijn dat Mio, als die bijzondere dag aanbrak, de naam van alle kleuren van de wereld zou kennen.

Als ze haar – bijvoorbeeld tijdens een van de vele interviews die in Tōkyō op straat werden gehouden – op de man af zouden vragen om een handjevol geluiden op te noemen die haar aan haar kindertijd deden denken, zou Mio beginnen over het ruisen van de kimono's die werden vervaardigd uit slechts één heel lange reep stof, over haar oma die ze liefkoosde omdat ze ze als iets levends beschouwde en die ze complimentjes gaf als waren het kinderen ('wat ben je mooi!', 'en jij bent ook schitterend!', 'je zult echt indruk maken op de bruiloft'); en verder over het krukelen van de *obi's* die om de zij werden gebonden en zorgden voor een fraai figuurtje, of de rollen stof in de *oshiire's* op de eerste verdieping, die uit de stapel werden getrokken en daarna weer op elkaar werden geschoven, als suikerklontjes. Die ronde gaten, net ogen, begonnen onderaan en liepen helemaal tot aan het plafond.

'O, dat vergat ik nog,' zou Mio dan tegen de man zeggen die de microfoon voor haar mond hield. De tv-camera was achter hem, in de armen van een meisje. 'Er was ook nog het vloeipapier om de kimono's in de ladekast te beschermen. Ik werd gek van dat geluid. En... even denken... o ja, het spoelen van de verf in die enorme teilen vol kleur. Het ging van ijzerblauw over in watergroen, en van abrikooskleurig tot violet.'

De interviewer zou haar vol bewondering aanstaren vanwege alle details die de vrouw gaandeweg toevoegde. Toch zou hij een blik op de cameravrouw werpen: hij begon zich zorgen te maken over de lengte van het interview.

Bij het station van Yurakuchō, waar Mio die ochtend was uitgestapt vanwege een consult, zou zich inmiddels een menigte hebben verzameld. Toeristen met gele hoedjes, een speldje op hun

borst, het vlaggetje dat de gids als een zweep omhooghield.

‘En dan was er nog het gekwebbel van de vrouwen die verhuisd waren naar het huis van de burens, rondom een *shiomuku*, u weet wel. Dat verblindende wit, de reigers, de pruimenbloesem, de omtrekken van de dennenbomen... Ik vind het de mooiste kimono ter wereld. Mensen zien alleen het wit, maar er zitten tientallen wittinten in. Het is net een kleurenschaal van slechts één kleur, een juweeltje... Ziet u het voor zich?’

De man zou haar, zonder antwoord te geven, haastig bedanken voor haar tijd. Het was genoeg zo. Hij zou bijna bruusk afscheid van haar nemen.

Terwijl de interviewer en de cameravrouw zich zouden afvragen of dit het moment was om nog meer mensen te interviewen of dat ze eerst een hapje zouden gaan eten in het rāmen-restaurant onder de bogen van het station zou Mio verder lopen naar Ginza. Ze zou met grote stappen langs de pracht en praal van Ginza-dōri benen, de megastores van Dior, Chanel, Gucci en Prada – met heel knappe beveiligers die kaarsrecht bij de deur stonden – en intussen bedenken dat ze, om de *basso continuo* van het huis uit haar jeugd te omschrijven, eigenlijk gewoon had kunnen volstaan met een snelle opsomming van werkwoorden: planten zeven, bladeren pletten, voorzichtig onderdompelen om niet te spetteren. En dan langzaam filteren, flink spoelen, uitwringen, aandrukken, persen, het geraas van de wind of de ventilators om te drogen. Ophangen in de zon. En samen naaien, strijken, het kledingstuk dichtknopen.

En ten slotte: ‘O!’, bewonderen.

Ondanks de veelbelovende omstandigheden zei Mio op haar vierde nog geen woord.

Omdat haar dochter een mysterie voor haar was, ging de moeder ertoe over om haar, als een buurvrouw of een ver familielid vroeg wat voor meisje het was, hardop te omschrijven als ‘eigenwijs’, ‘eigengereid’ of ‘uitzonderlijk’. Maar binnen de familie zei Kaneko op gedempte toon ‘apart’, ‘een beetje raar’. Met dat *een beetje* damde ze echter zo veel mogelijk de angst in die aan haar

vrat: dat het meisje bizar en uniek zou worden. Iemand die nooit zou trouwen.

Om de bezorgdheid en het schuldgevoel van de ouders (die eigenlijk heel weinig tijd voor hun dochter hadden) nog verder te vergroten, stak Mio om dingen aan te wijzen alleen haar vingers uit.

Ondanks de geruststellende woorden van de artsen, die ervan overtuigd waren dat het gewoon luiheid was, had de familie zich er inmiddels bij neergelegd dat de kleine meid haar hele leven stom zou blijven. Een prachtige, kapotte pop.

Oma Yōko verwende Mio stiekem. Ze nam haar mee naar haar kamer, maakte de ladekast open, liet haar de kimono's strelen en keek hoe ze haar kleine vingertjes over het borduurwerk liet glijden. Dan legde ze uit wat *carapax* betekende, dat *akikusa* een najaarskruid was, en waarom *murasaki*-paars 紫 ooit slechts was toegestaan voor de aristocratie.

Mio luisterde naar haar oma, ging voorzichtig op de enorme stoffen T van de kimono's liggen en strekte haar armen en benen zo ver mogelijk uit. Zo schatte ze in hoe lang het nog duurde voordat ze groot was.

Ze was een jaar of vierenhalf toen ze begon te praten.

Wel aarzelde ze om hetzelfde woord te gebruiken om twee verschillende dingen aan te duiden, alsof ze alleen *geel* kon zeggen als ze op een voorwerp stuitte dat precies dezelfde kleur geel had als die welke ze de eerste keer in haar geheugen had geprent.

Mio raakte van de wijs doordat er om haar heen voortdurend verkeerde verbanden werden gelegd. Telkens wanneer ze naar de grote mensen luisterde, had ze het gevoel dat ze moest herformuleren wat ze tot op dat moment begrepen dacht te hebben. Zoiets als wanneer je tot je stomme verbazing ontdekt dat twee mensen die helemaal niets gemeen hebben toch hetzelfde heten.

Dat overkwam Mio over het algemeen met van alles (een kopje, een hond, eetstokjes), maar dat het vooral gebeurde met kleuren, leed geen twijfel. Waar ieder ander gewoon rood zag, onderscheidde Mio minstens tien verschillende schakeringen. En

het leek haar een vergissing om die allemaal in één woord te vatten.

Toch merkte ze op een gegeven moment blijkbaar wel dat je je precisie moet laten varen om te kunnen communiceren. Dus: ‘ik wil eten’, ‘ik heb het warm’, ‘ik wil niet naar buiten’, ‘wil je me helpen mijn kamer op te ruimen?’

De vreugde van de familie was groot, zo groot dat Kaneko Mio elke keer als ze iets zei een snoepje gaf. Dat was een kleine beloning omdat er een enorme zorg van haar schouders was gevallen; de tweede sinds de dag van de Grote Schrik – toen het meisje op de een of andere manier was verdwenen, om daarna weer in een bloem gewikkeld tevoorschijn te komen.

En zo kwam het dat Mio van haar vierde tot haar vijfde haar wangen vol snoep had.

De tandarts gaf haar en haar moeder een standje: ‘Door al die suiker verpest je je tanden, die snoepjes zijn een aanslag op het gebit van het kind, slechte gewoonten eisen hun tol, mevrouw Yoshida!’

Maar Mio had geen gaatjes, sterker nog, haar melktanden stonden mooi recht in haar mond, zonder spleetjes ertussen en zonder dat ze over elkaar heen groeiden, en ze hadden de geglazuurde witte kleur waarvan ze op een dag ook met smaak de naam zou verkondigen: ‘*enpaku* 鉛白 – een heel oud wit, loodwit, gebruikt op het lichaam tot het giftige effect ervan werd ontdekt’.

Oké, de kleine meid bleef aarzelen, ervan overtuigd dat ze nooit precies kon zeggen wat ze bedoelde. Maar toch liet ze alle woorden tegelijk los, alsof ze zich overgaf. Haar moeder werd er zo gelukkig door, dat Mio er verslaafd aan raakte om haar vrolijk te stemmen.

Kaneko was blij en ging weer nieuwe zakjes snoep kopen.

‘Yoshida-san, goedemorgen! Goh, Mio-chan is echt een zoetekauwtje, hè?’

‘Ja, Sano-san, ze is dol op snoepjes... u moest eens weten wat ze vanochtend zei.’

‘Wat dan?’

‘Dat ze de zebra en de giraf en alle dieren uit de dierentuin wil

uitnodigen voor haar feestje. We zijn vorige week met haar naar het Ueno-park gegaan...'

'Haha, wat een grapjurk! Hoe oud is ze nu?'

'Bijna vijf, ze wordt vijf in november.'

De moeder was eindelijk opgehouden met haar 'eigenwijs' of 'uitzonderlijk' te noemen. Nu dacht ze echt dat Mio dat was, en ze genoot met ongekende vreugde van alle banaliteiten die het kind uitte: haar dochter was veilig, dat was alles wat telde.

Ook de tweede ontvoering die ze had ondergaan – die van het woord – was achter de rug.

Er was nog maar één dingetje, één minuscuul smetje dat echter wel steeds groter werd tijdens dat jaar van transformatie: Mio noemde geen kleuren, dat weigerde ze pertinent.

Ze vatten het op als iets van voorbijgaande aard (tenminste, in het begin), een toevalligheid.

Alleen haar moeder kreeg argwaan.

Ze hield de lekkerste snoepjes achter en stelde Mio steeds weer dezelfde vraag, alsof haar dochter een hondje was dat geen poot wilde geven: 'Welke kleur heeft deze?' Na een aarzeling van haar dochter drong Kaneko aan: 'Welke kleur is dit?'

Het meisje draaide eromheen, noemde het voorwerp, beschreef de vorm en hoe het gebruikt moest worden en verzong er zelfs een verhaaltje omheen. Maar haar moeder wilde de kleur horen, dat aspect dat zo'n centrale rol speelde in het dagelijks leven van hun familie: filteren, spoelen, uitwringen, in de zon hangen, naaien, strijken, en 'o!', bewonderen.

Het veelkleurige zakje met snoepjes bleef als berisping goed in het zicht in de keuken hangen.

Kaneko's bezorgdheid stak weer de kop op: wie was haar dochter?

Als Mio niet zei welke kleur iets had, bestond dat iets niet voor haar moeder.

'Mama, wil je mijn jurk dichtritsen?'

'Welke kleur heeft je jurk?'

'Mama, de stippeltjesjurk!'

‘Welke kleur heeft de stippeltjesjurk?’

Alleen met eten hield ze zich in, als de dood dat het meisje, koppig als ze was, zou sterven van de honger.

‘Er zijn hier in huis zoveel kleuren, misschien raakt ze er wel van in de war,’ probeerde oma Yōko het te vergoelijken, want zij had al vanaf het begin helemaal niet zo’n haast gehad om haar kleindochter te horen praten. Sterker nog, als het aan haar had gelegen, had ze het meisje graag nog wat langer klein gehouden.

‘Het is belachelijk!’ antwoordde Kaneko. ‘Hoe kan het nou dat ze alle soorten groenten bij naam kan noemen, maar nooit zegt dat de appel rood is? Hij is *groot*, *glad* en zelfs *sappig*, dat zei ze gisteren nog: *sappig!*, maar *rood* zeggen kan ze niet. Het is een belediging, ze doet het gewoon expres!’

‘Op deze leeftijd halen ze nog geen streken uit, Kaneko. Laat haar met rust, je zult zien dat ze vroeg of laat alles zegt,’ opperde oma.

Toch had Kaneko in één ding gelijk: Mio deed het expres. Maar ze deed het niet om haar dwars te zitten: het laatste wat ze wilde, was haar moeder verdrietig maken.

Het gebeurt vaak dat we een soort beschermingsdrang ontwikkelen voor de dingen waar we het meest van houden. En tegelijkertijd ontstaat er ook een soort weerstand tegen de manier waarop iedereen ermee omgaat.

Op die nerveuze manier leerde Mio de kleuren aan. Ze leerde ook de woorden, maar dat waren niet dezelfde woorden als die van de andere kinderen. Ze leken al gericht op iets veel groters.

Aan de berg gewone zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden voegde Mio rare woorden toe. Ontevreden over het effect van ‘meer’ of ‘minder’, van ‘licht’ of ‘donker’, gebruikte ze uitdrukkingen die voor anderen niets betekenden: *een jong groen*, *een azuurblauw van zes jaar oud*, *een geel dat een rondedansje doet*, *het blauw van een avondlucht vol sterren*. Het waren woorden die met haar meegroeiden en die volwassenen toeschreven aan de vrolijke chaos van iemand die een andere taal dan zijn moedertaal leert.

‘Het is verbluffend,’ mompelden sommige mensen tegen Kaneko en haar moeder, ‘dat ze op haar leeftijd het Japans al zo goed beheerst!’

Eerst was ze stom geweest en nu was ze het meest welbespraakte meisje van alle buurtkinderen.

Kaneko’s opluchting duurde maar een paar dagen. Ze begon haar weer snoepjes te geven, maar die hield Mio nu in haar hand en dan bedankte ze haar met gebogen hoofd, waarna ze ze in haar zak stopte zonder ze naar haar mond te brengen. Ze leek helemaal niet blij met het geschenk, want ze voelde de chantage.

Niemand vermoedde het, maar voor Mio was dit het tweede immense compromis in haar piepjonge leventje. Op dat moment had ze al ontdekt dat als een woord zo irritant veel verschillende dingen kon aanduiden, er ook een manier was om het te bevrijden: je hoefde er alleen maar andere woorden aan toe te voegen om verscheidenheid te creëren.

Dus ook als een zin een beetje krom begon, gooide ze die een beetje om en wist de boel dan alsnog recht te breien.

Dat ging in feite ook zo met verf: die kon je dikker maken of aanlengen met water om de kleur te veranderen.

‘Welke kleur is dit, Mio?’

‘De kleur van een rijpe druif met een dunne schil.’

‘En dit?’

‘Middernachtzwart met een vleugje maan.’

Iedereen vond de uitdrukkingen die ze aan *geel* en aan *grijs* plakte grappig, maar haar moeder werd er gek van.

De oorlog was uitgebroken.

Mio's lievelingsmoment van de dag viel samen met dat waarop het huis zich voorbereidde op de rust. Het atelier ging dicht, de geur van de verfstoffen waarmee de familie Yoshida de kleine accessoires voor de shiromuku's kleurde bleef buiten de veranda hangen, de borduurnaalden bleven in het speldenkussen steken en het stro dat loskwam van de tatami's vulde de kamer. De futons die daar de hele ochtend hadden gelegen om de geur en de stemming van de zon te absorberen werden uitgevouwen: de avond werd voorbereid.

Dan ging de kleine Mio op de grond liggen. Ze voelde de koelte van de houten, met stro gevulde panelen en streelde met haar vingertoppen de randen, waarbij ze denkbeeldige straten volgde via de veelkleurige linten. Zo had opa Mamoru ze willen hebben, op de manier van de oude *daimyō*: een gewoonte die een familie die op ambachtelijke wijze stoffen bewerkte zich makkelijk kon toe-eigenen.

Ze herinnerde zich de discussie tussen haar grootouders nog. De oude Yōko verhief haar stem alsof haar man niet vlak naast haar stond: ze vond die linten ordinair en had ze liever effen gewild, of hooguit met een indigo of sabayonkleurig patroon. Opa wierp tegen dat ze geen smaak had, dat de mensen die classificatie hadden opgelegd en dat ze daar boven moest staan.

Trouwens, kleur was altijd een privilege geweest waarmee men de kaste kon onderscheiden.

Op een dag zou Mio in de schoolbanken de twaalf lagen van de kimono's van de vrouwen aan het keizerlijk hof bestuderen: die heetten *jūnihitoe*. Ze zou leren wat het *kan'i jūnikai*-systeem was, waarmee aan het begin van het jaar 600 na Christus een vastomlijnde maatschappelijke indeling werd bepaald aan de hand van

de kleur van de lange, dunne kap die men aan het hof droeg. In beide gevallen waren er twaalf kleurschakeringen waarmee de mate van macht werd aangeduid, zodat je wist tot wie je je moest wenden en hoe je dat moest doen.

Toen Mio opgroeide, zag ze vol bewondering die tijd voor zich, waarin het recht bestond uit tinten en halftinten. Ze droomde ervan dat de wereld op een dag weer zo zou zijn. Met kleuren die haar vertelden hoe ze zich moest gedragen, hoe ze de verhoudingen tussen mensen moest interpreteren.

Er was slechts één moment per dag waarop haar vader zich exclusief aan zijn dochter wijdde en waarop het meisje leerde wie haar vader was.

Dat was 's avonds vlak voor het slapengaan, als ze een sprookjesboek opensloegen, altijd hetzelfde boek: Yōsuke bevochtigde zijn wijsvinger met speeksel en las haar een nieuw verhaaltje voor, waarna een tweede volgde, meestal een van de twee lievelingssprookjes van Mio: *Urikohime en de amanojaku* of *De nieuwe kleren van de keizer*.

Het meisje kroop dan knus boven op haar vader, met haar hoofd op de plek tussen zijn buik en zijn dijen. Later ging Mio naast hem zitten en dan probeerde ze de harige armen van haar vader niet aan te raken.

Er stonden geen illustraties in het boek, maar dat vond ze niet erg. Sterker nog, in haar hoofd ontwikkelde alles zich in een berg van details die in geen enkele tekening gevangen hadden kunnen worden. Voor Mio was het vaak een teleurstelling als ze dingen zag.

Ze onderbrak haar vader liever telkens om te vragen welke kleur het slabbetje van Momotarō had, en de vacht van de hond die zich bij hem voegde op zijn reis naar het land van de reuzen (was het *kogecha* 焦茶, het bruin van verschroeide bladeren, of *tobi-iro* 鳶色, dat met de rossige tinten van de rode wouw?), of de kimono van prinses Kaguya, die was geboren uit een bamboestengel (als het rood was, betrof het dan soms *akabeni-iro* 赤紅色, het geraniumrood van de hooggeplaatste dames uit Kyōto?).

Haar vader lachte, hij vond de vragen van zijn dochter geestig.

Haar moeder weigerde daarentegen zelfs om in dezelfde kamer

te blijven. Als zij degene was die een sprookje voorlas (wat heel zelden voorkwam, moet daarbij gezegd worden), stelde Mio niet eens meer vragen. Zwijgend gaf ze zich over aan de stem, alsof Kaneko een ellenlange *sutra* aan het opdreunen was.

Oma Yōko bekeek het tafereeltje van een afstand: ze was blij dat haar schoonzoon inschikkelijker was dan haar dochter. Haar man had trouwens net zo tegen Kaneko gedaan toen ze klein was: opa Mamoru behoorde tot de generatie mannen die hun kinderen amper zagen.

Toen Mio leerde lezen, hield ze hartstochtelijk veel van romans die vol stonden met beschrijvingen: Salgari's sensuele, ingewikkelde jungle, Stevensons mysterieuze Stille Zuidzee, Kawabata's sneeuwlandschappen. Dat waar de meeste mensen snel overheen lazten, was voor haar juist iets om lang bij te dralen.

Het was nooit *wat*. Voor haar was het *hoe*.

Tot de ochtend aanbrak waarop ze in het wit tuimelde. Mio moet een jaar of vijf zijn geweest.

Op het erf klonken de kreetjes van kittens, en de wind veegde krachteloos de takken tegen de ramen.

Er was een bevriend boerenechtpaar uit Gunma op bezoek gekomen. Zij leverden al tientallen jaren de jaarvoorraad van kostbare indigoferablaadjes aan de familie Yoshida. De man en de vrouw zaten, gevloerd door de augustushitte, vrolijk op de tatami van een glas *soba-cha* vol ijsblokjes te nippen.

Ze hadden voor Mio als cadeautje een pop van het Lentefeest meegebracht en het meisje bleef, aangemoedigd door het geschenk, bij de benen van de volwassenen rondscharrelen. Terwijl de grote mensen over het lopende jaar praatten – hoe het met de productie ging, dat het nieuwe capillaire irrigatiesysteem praktisch maar minder efficiënt was – buitelde zij over de tatami, pelde speels de *sora-mame* en schoot met duim en wijsvinger de kruimels van de *senbei* weg.

Opeens, misschien omdat het tijd werd om naar huis te gaan, verstomden de gesprekken en werd de spotlight op het meisje gericht.

‘Wat is je lievelingskleur, Mio-chan?’

Die nogal clichématige vraag veroorzaakte een spanning die als een strakgetrokken draad in de kamer bleef hangen.

Mio was het gewend, ze was op een leeftijd dat ze dingen vanzelfsprekend vond, al waren ze dat niet. Zoals de woede van haar moeder, de snoepjes die uit het zakje werden gehaald en er meteen weer in werden gestopt als ze de juiste dingen zei (of juist niet zei), het kunstgebit dat opa op tafel legde voordat hij de *umeshu* dronk.

‘Ik vind heel veel kleuren mooi, ik heb geen lievelingskleur.’

‘Vind je indigo mooi, Mio-chan? Vind je onze indigo mooi?’

‘Heel mooi.’

Er volgde een glimlach van algehele tevredenheid, alsof het hele huis een zucht slaakte.

‘Maar nog mooier,’ vervolgde ze, ‘vind ik de kleur die naar bosbessen smaakt en die een beetje nat is.’

‘Bosbessen?’ vroeg de vrouw nieuwsgierig. Ze wendde zich tot Mio’s oma, zoekend naar bevestiging; had ze het nou goed verstaan?

‘En verder hou ik van oranje... dat van de zonsondergang. Die om zes uur ’s avonds.’

‘Het oranje van de zonsondergang om zes uur ’s avonds,’ herhaalde de bezoeker geamuseerd. ‘Dat is een prachtig beeld.’

‘En geel?’ vroeg haar man lachend. Dit was vast en zeker een spelletje.

Niemand had gezien hoe Kaneko’s gezicht zich langzaam vertrok. Zelfs Mio, die gewoonlijk heel gevoelig was voor haar moeders wispelturigheid, had het niet gemerkt. Ze was afgeleid door de vreugde omdat ze in het middelpunt van de belangstelling stond, nadat ze zich urenlang overbodig had gevoeld.

‘Geel moet...’

Plotsklaps kliefde er een hand van boven naar beneden door de lucht, als een bijl. ‘Zo is het genoeg!’ interrumpeerde haar moeder. ‘Zo is het genoeg!’

Van verbouwereerdheid reageerde er niemand.

Kaneko pakte haar dochter bij de schouders. ‘Hou op, Mio!’

schreeuwde ze. 'Hou op met al die idiote woorden!'

Oma stond op om haar tegen te houden. Ze herkende zichzelf altijd in Kaneko: de ontredde door iets wat in haar eigen lichaam ontstond, maar dat zich op onverwachte wijze ontwikkelde.

'Geel is geel!' schreeuwde Kaneko, die het meisje door elkaar bleef schudden. 'Het is licht of donker, verder niks! Begrijp je dat?!'

Iedereen ging staan en toen pas, door de gealarmeerde blikken van de figuren die in haar blikveld verschenen, liet Kaneko los. Misschien kwam het ook door de schaamte omdat ze haar zelfbeheersing was verloren dat de vrouw zich op haar knieën liet vallen.

De oorlog was verloren.

Die avond viel Mio loodrecht in het wit.

Het was de eerste keer dat ze flauwviel en dat zou in de loop der jaren nog heel wat keren gebeuren, als melkachtige pauzes waarin haar leven gereset werd.

Een paar uur later, toen de gasten inmiddels afscheid hadden genomen, werd het meisje wakker op de futon en was alles vergeten: de kamer waarin ze zich bevond, wie er waren, haar moeder die zich op haar had gestort met een vertrokken gezicht en de kleuren in haar mond, haar oma die haar te hulp was geschoten, de volwassenen die op de tatami zaten en daarna ineens overeind sprongen, als een bos dat tussen de ochtend en de avond was opgedoken.

Ze was alles vergeten. Alles, behalve de urgentie om de woorden te vinden waarmee ze kon zeggen hoe geel eruitzag. En daarmee ook een nieuwe, halsstarrige voorzorgsmaatregel: de beslissing om nooit meer iemand deelgenoot te maken van haar onderzoek.

In de werkplaats van de familie werd haar de praktische kant van de zaak ontsluitend, alsof de poëzie tot de orde werd geroepen door het proza.

Als onderdeel van de dagelijkse beslommeringen ging Mio

vaak naar de winkel en dan droeg ze het dienblad met theekopjes voor haar vader en haar opa. Ze liep voorzichtig, met haar kleine stemmetje, door het magazijn dat bezaaid was met materialen, en terwijl haar vader met zijn besmeurde vingers het zweet van zich afveegde, bladerde zij door de zware boeken waarin de traditionele, op washipapier gedrukte patronen elkaar opvolgden, alsof het prentenboeken waren. Soms hoorde ze haar vader hardop redeneren over de verleiding (die meteen weer de kop in werd gedrukt) om nieuwe te maken. Opa Mamoru zweeg en dronk alleen kleine slokjes thee; hij werd ouder en het leek wel of hij elke dag een woord verwijderde.

Het meisje leerde over pigmenten, evenals over de tradities van stofbewerking en de kruiden met bijzondere namen. Nog voordat ze haar eigen naam kon schrijven, herkende ze al het precieze kookpunt van de azukibonen, handen die uitgehold waren door de winterse wind en het indigo dat *Japan Blue* was gedoopt door de eerste buitenlanders die in het land waren gekomen.

‘Je moet de hele productieketen kennen, je moet op de hoogte zijn van elke stap om de waarde van het eindresultaat te kunnen begrijpen,’ zei haar vader. ‘Het is net zoiets als alle stukjes van een route in je geheugen prenten om de weg terug te kunnen vinden in het donker.’

Yōsuke Yoshida was dol op metaforen, maar je zou echt duizelig worden als je wist door hoeveel handen een bruidskimono ging. Dat wat uiteindelijk in stof en vloeipapier gewikkeld werd, klaar om gedragen te worden, was het resultaat van een ongelofelijke reis van de ene plek in Japan naar de andere.

Maar als ze het atelier binnenging, kreeg Mio pas echt duidelijk het idee dat ze een andere wereld betrad.

Om op de plek te komen waar de reis van de shiromuku zo'n beetje halverwege was, hoefde ze alleen het erf maar over te steken, naar de houten galerij te gaan, de schuifdeuren open te doen, te controleren of ze brandschoon was, de zoveelste *shōji* opzij te schuiven, ‘*sumimasan*’ te fluisteren en haar hoofd te buigen op de manier die haar oma haar had geleerd.

Het meisje hield van de smetteloosheid, de zo deugdزame hof-felijkheid van deze plek. Die ademde rijkdom en in die rijkdom leek de illusie schuil te gaan dat je geluk mee naar huis kon nemen dankzij een bruidskimono.

Het atelier was in de wijde omtrek bekend en stond hoog aangeschreven, en een flink deel van de meisjes uit de buurt was door de twee cederhouten deuren gekomen om zichzelf toe te vertrouwen aan de kundige handen van de dames Yoshida. Van generatie op generatie behielden ze dezelfde vlotte woordenschat, dezelfde efficiënte manier van aankleden en advies geven, terwijl ze praatten over heel praktische zaken en tegelijkertijd de toekomstige bruidjes overtuigden van de poëzie die een wezenlijk onderdeel was van de huwelijksverbintenis.

Mio had talloze keren het verhaal van de shiomuku gehoord, en hoe de kostbaarste stoffen en het talent van de briljantste ambachtslieden van het land samenkwamen in hun creatie. Dat verhaal fascineerde de meisjes, die uit het atelier kwamen met een hoofd vol van kraanvogels met gespreide vleugels, schildpadden, nevelflarden en symbolen als de *goshoguruma*, de door ossen voortgetrokken kar. Terwijl ze een obi vastzetten of met de stof de sensuele curve schetsten waarmee de overgang naar de hals werd getoond, lieten de dames Yoshida het nooit na om raad te geven over de huwelijksdag: de tred die moest worden aangehouden om te zorgen dat de pruik recht bleef zitten, de voeten die naar binnen moesten worden gebogen, de blik die nooit een reikwijdte mocht hebben van meer of minder dan drie meter, het precieze punt waarop het gewaad met de wijs- en middelvinger van de rechterhand moest worden vastgehouden zodat het niet over het stenen pad naar het heiligdom zou slepen.

Maar meer nog dan door de gesprekken raakte Mio in vervoe-ring door het uitgebreide gamma van witschakeringen van de stof, allemaal met een eigen naam: van ivoor (*zōge-iro* 象牙色) tot ruwwit (*kinari-iro* 生成色), van deegwit (*neri-iro* 練色) via het poederige wit van oesterschelpen (*gofun-iro* 胡粉色) tot bruidsbloemwit (*unohana-iro* 卯の花色). Ze stond er elke keer weer van te kijken hoe een oogverblindende kimono geruïneerd

kon worden door een bepaalde huidskleur, net zoals een pretentieuze stof in staat kon zijn om de onvolkomenheden van een lichaam volledig te verhullen.

Ze observeerde verrukt de vingers die gehavend waren door de naalden, het borduurwerk dat maanden kostte, het aankleden dat uren duurde. Kun je nagaan, dacht Mio, de schoonheid beroofde iedereen ergens van. Ze beroofde haar moeder en haar oma van hun gezichtsvermogen, en haar vader en haar opa van hun huid. Er was niks eenvoudigs aan, aan schoonheid.

Ze had toestemming om het atelier binnen te gaan op voorwaarde dat niemand haar opmerkte. 'Als je wilt kijken, mag je niet gezien worden, als je wilt luisteren, mag niemand weten dat je er bent.' Het werd haar categorisch verboden om de kimono's aan te raken en om naar de klanten toe te gaan en ook maar één woord tegen hen te zeggen.

Stilletjes, plat tegen de muur aangedrukt om zich onzichtbaar te maken, keek ze naar de toekomstige bruidjes en bestudeerde hun gezicht. Ze zagen er allemaal zo mooi uit, en toch snapte ze niks van hun gevoelens. Waren ze nou bang of gelukkig? En als ze blij waren, waarom blonk in hun ogen dan het verlangen om te vluchten? Hoe was het mogelijk dat er in hun geluk ook al die angst school?

'Dat is heel normaal, Mio,' zei haar oma op een dag. 'Ze komen hun shiromuku uitzoeken, maar bereiden zich er ook op voor dat ze een beetje zullen sterven.'

'Sterven?' vroeg ze onthutst.

'Weet je wat wit betekent in onze geschiedenis? Wit is de puurste kleur, bij uitstek de heilige kleur. Maar sinds de oudheid wordt het meer in verband gebracht met rouw dan met leven. Wit is altijd de kleur van het einde geweest, en rood die van het begin.'

Mio was nog nooit bij een begrafenis geweest. Ze had alleen een keer op een ochtend een zwarte zwerm gezien, die traag en dicht op elkaar door de straat ging. Ze hadden haar uitgelegd dat er een man dood was, de oude Abe-san van de banketbakkerij van de *wagashi*.

‘Vroeger was rouwkleding niet zwart, maar wit,’ legde oma Yōko geduldig uit. ‘Wit als een bruidskimono.’

Het meisje stond perplex.

‘Als je erover nadenkt, staat het verleden in beide gevallen stil, zowel als je van het leven overgaat op de dood als wanneer je je ongehuwde staat verruilt voor die van een getrouwde vrouw. Je verlaat het huis van je vader en maakt geen deel meer uit van dat gezin. Je sterft dus als dochter en wordt opnieuw geboren als de echtgenote in je nieuwe huis.’

‘En rood dan?’ vroeg Mio.

Rood kwam volgens de traditie meteen na de ceremonie in de tempel, als de bruid haar shiromuku uittrok en zich verkleetde, waarna ze in een kimono in karmozijn- en goudtinten de gasten verwelkomde voor het huwelijksdiner. In die golf van bloed openbaarde zich haar nieuwe bestaan.

In het wit vallen, in het rood duiken: die middag vroeg de zesjarige Mio zich af – of eigenlijk voelde ze het zo, zonder dat de gedachte echt vorm kreeg – of het echt de moeite waard was om te sterven voor een man.

Mio gruwelde van haar vaders handen.

Ze was zo gewend aan het schitterende wit van de *shiromuku*’s, aan de instructie om elk spootje vuil van zich af te wassen voordat ze ook maar haar neus om de hoek van het atelier stak, dat die plumpe vingers vol verfvlekken niet zozeer liefde, maar eerder dreiging opriepen.

En toch hadden ze een uitzonderlijke kracht: ze konden dingen repareren.

Vaak kwamen de onwaarschijnlijkste buurtbewoners aan de deur, omdat ze via via hadden gehoord dat Yoshida-san het in de vingers had om een kachel of een wasmachine, een transistorradiootje of een schilderijlijst op te knappen. ‘Ze zeiden dat u daar heel goed in bent,’ vertelden ze dan na het begroetingsritueel. Natuurlijk boden ze ook aan hem te betalen, maar na een ‘nee, dat hoeft niet, voor mij is het geen werk’ werden er aan het eind van het jaar kleine geschenken bezorgd: gestampte *mochi*, een krat

bier, zakken vol aardappelen of tomaten. Het huis kwam vol te staan met bloemen.

Na verloop van tijd kwamen er, op heel andere tijdstippen, ook steeds vaker kinderen uit de buurt vragen of hij het speelgoed kon repareren dat hun ouders al hadden afgeschreven omdat het kapot zou zijn.

Yōsuke Yoshida liet hun de onderdelen brengen, zei kortaf ‘goed’ of ‘kom morgen maar terug’ en legde dan ’s avonds, als iedereen sliep, schroevendraaiers, vijlen, Engelse sleutels, tandenstokers en de vreemdsoortigste gereedschappen op de keukentafel. De volgende ochtend, als de kinderen vaak vergaten hem te bedanken – zo groot was de blijdschap omdat ze schatten terugkregen waarvan ze hadden gedacht dat ze voor altijd verloren waren – glimlachte de man dan heimelijk op de allerliefste manier, zoals hij dat alleen deed als er niemand keek.

Pas een hele tijd later betrapte zijn dochter hem erop. De eerste keer was op een ochtend toen ze zich in haar kamer voor de spiegel aankleedde – een oranje kimono voor haar achtste verjaardagsfeest – en ze die glimlach opving in de gang. De tweede keer zag Mio hem opnieuw, toen ze de straat overstak nadat ze uit school kwam en Yōsuke in de deuropening stond te lachen terwijl een jongetje de plastic draak in de lucht hield die de avond daarvoor bij hen op de keukentafel had gelegen met een vleugel eraf.

Als ze haar hadden gevraagd om haar ouders te tekenen – van die werkjes waarbij kinderen vaak heel wat ophelderden over de hiërarchie binnen een familie – zou Mio haar moeder hebben afgebeeld als de enorme ginkgo die op het erf groeide, en haar vader als een bloemetje dat spontaan de kop opstak.

Ze zou willen dat hij resoluter was, meer op haar hand. Tijdens de onstuimige discussies tussen Mio en haar moeder was het weliswaar duidelijk dat de man het met zijn dochter eens was, maar toch leek Yōsuke zijn gelijk niet te willen halen. Zwijgend leek hij zeker te weten dat hij, wat hij ook zei, toch niks aan de situatie zou kunnen veranderen. Ze hadden hem eens in de ogen moeten kijken! Het verbaasde Mio dat niemand in huis eens stil-

stond bij die glanzende knikkers die de kleur van boomschors hadden en die op bijna kinderlijke wijze vertelden wat hij voelde. Mio's frustratie als haar moeder haar aanviel was enorm. Waarom zei hij niks om haar te verdedigen?

Maar dan ineens haalde haar vader een minuscule draaitol uit zijn zak en keek Mio niet naar de concentrische kleurenstrepen, maar werd ze gehypnotiseerd door haar vaders gezicht. De schoonheid van die praktische spelletjes die ze samen deden zonder te praten, compenseerde al haar ongenoegen. Net als opa Mamoru leek haar vader weinig waarde te hechten aan woorden. Hij gebruikte ze wel, maar met mate, alsof hij er niet op vertrouwde.

's Avonds, als het atelier gesloten was en ze het avondeten achter de rug hadden, bleef Mio lang liggen weken in bad. Als ze met haar moeder en oma in de grote *ofuro* was ondergedompeld, luissterde ze naar hun gesprekken tot het water lauw werd.

Toen Mio heel klein was, ging ze gewoonlijk met haar vader en haar opa in bad. Ze kleedden zich in de voorkamer uit en daarna schrobden de mannen zich in het met azuurblauw betegelde kamertje stevig af om de verf van hun lijf – uit hun haren, onder hun nagels vandaan – te krijgen. Daarna goot haar vader een overvolle teil water over haar hoofd en uiteindelijk stapten ze lachend in de badkuip. Van onderaf gezien leek de *ofuro* voor Mio net een enorme dampende pan vol soep.

Mio zag hoe papa Yōsuke en opa Mamoru tegen de rand van de badkuip leunden en hun ogen dichtdeden, met een handdoek op hun hoofd. Ze vond hun compacte stilte een mysterie, alsof ze moeizaam hun vingers uitstrekten naar hun binnenste: ze bevrijdden zich niet alleen van het vuil, maar van de hele dag. Van alle dagen van de wereld. Wekend in het kokendhete water werden ze in haar ogen herinneringsloos.

In tegenstelling tot de mannen, kletsten de vrouwen heel wat af in de *ofuro*. Ze lieten de dag niet achter zich, maar legden hun handen er juist op.

Zo ontdekte ze dat de levens van haar familieleden, ook al woonden ze samen, slechts deels met elkaar overeenkwamen.

Het leek alsof ze hen altijd samen zag, maar er waren ook mo-

menten dat een van hen een kamer verliet en een ander een klusje ging doen, of dat er iemand even pauzeerde om naar de wc te gaan of de deur open te doen. Kaneko zonderde zich van haar moeder af om in de keuken aan de slag te gaan, opa trok zich terug voor een *senbei* en een biertje met zijn medewerkers, haar vader ging een sigaretje roken.

En bovenal was er dat andere leven, dat zich volledig vanbinnen en in het geheim afspeelde bij al haar familieleden. Dat leidde ertoe dat Mio's oma en moeder vaak begonnen met: 'Vandaag dacht ik tijdens het uien snijden aan...'; 'Terwijl ik de stof ophing, vroeg ik me af of...'; 'Ik was het borduursel op de jurk van Yoshikosan aan het afmaken, toen me te binnen schoot dat...'

Wekend in de badkuipsoep ontspande het gezicht van de vrouwen zich, en Mio bestudeerde de metamorfose die plaatsvond. Langzaam maar zeker verwijdden de poriën zich en onderzocht het meisje dat wat in de loop van een paar jaar haar obsessie zou worden.

Vanaf die dag zou Mio tot de laatste dag van haar leven, waarop ook zij verbrand zou worden – gehuld in de kimono's die besmeurd waren met het bloed waarin ze geboren was – altijd proberen de intieme kleur van iedere persoon te achterhalen.

Die unieke, precieze schakering die iemands essentie weergaf.